

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1887.

Första Kammaren.

N:o 19.

Onsdagen den 22 Juni, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Anmäldes och bordlades:

bevillningsutskottets betänkande n:o 8, angående villkoren för tillverkning af bränvin;

sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande n:o 1, rörande vissa delar af Kongl. Maj:ts proposition n:o 34, med förslag till ny förordning angående villkoren för tillverkning af bränvin; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, i anledning af väckt motion om vidtagande af åtgärder för införande af en notariatsinstitution i Sverige.

Fortsattes föredragningen af lagutskottets utlåtande n:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skiljemän och lag angående förändrad lydelse af 46 § utsökningslagen den 10 augusti 1877.

*Förslag till lag
om skiljemän.
(Forts.)*

1 punkten.

Utskottets förslag till lag om skiljemän.

2—8 §§.

Godkändes.

9 §.

Herr Bergström: Herr Grefve och Talman! På sätt reservationen efter detta betänkande utvisar, har jag inom utskottet tillstyrkt antagandet i oförändradt skick af 9 §, sådan den

Första Kammarens Prot. 1887 B. N:o 19.

Förslag till lag
om skiljemän.
(Forts.)

lyder i Kongl. Maj:ts förslag, likasom jag icke kunnat biträda utskottsmajoritetens hemställan om inskjutande mellan 11 och 12 §§ i Kongl. Maj:ts förslag af en ny §, utgörande den 12:e i utskottets förslag. Redan i mitt förra anförande antydde jag, att i Kongl. Maj:ts förslag enligt min åsigt iakttagits jemn-mättet mellan för mycket och för litet; att den ledande grund-satsen för lagförslaget vore att icke sträcka bestämmelserna, åsyf-tande att bringa skiljeaftal till verkställighet, längre än att man sörjde för, att skiljemän verkligen blefve utsedda; samt att för-slaget icke innehölle några bestämmelser om, huru skiljemännen skola förfara för att komma till en skiljemannadom. Mot dessa, enligt min åsigt, rigtiga grundsatser har utskottet i förevarande § brutit, då utskottet föreslagit den bestämmelse att, om det mera än en gång inträffat, att skiljeman underlåtit att inställa sig vid sammanträde, hvartill han blifvit enligt § 12 kallad, då skall, så-vida ej skiljeaftalet innehåller annan bestämmelse eller skiljemän-nen blifvit i skiljeaftalet nämnde, öfverexekutor utse skiljeman i han ställe. Det är denna bestämmelse, som jag, med afseende å de grundsatser, jag omförmält, anser vara högeligen origtig och följaktligen böra ur förslaget utgå.

Det kan också anmärkas, att utskottet icke lyckats gifva ett nöjaktigt uttryck åt hvad utskottet menat. Säkert är, att i den lydelse, hvori den af utskottet föreslagna bestämmelsen blifvit gif-ven, densamma icke är antaglig ens för dem, som i sak vilja det-samma som utskottet. Jag vill söka ådagalägga detta. Paragra-fen innehåller, såsom hvarje lagbestämmelse, en förutsättning eller hypotes och en slutsats eller tes. Tesen börjar med orden »då skall» etc. Hypotesen innehåller tre särskilda fall. Det första fallet är det, att part, som skall välja skiljemän, tredskas att fullgöra hvad honom i sådant afseende åligger. Det andra fallet är det, att, då skiljeman skall af andra skiljemän utses, de kunna förena sig om valet. Dessa båda fall äro äfven omförmälda i Kongl. Maj:ts förslag. Det tredje fallet i utskottets hypotes är detta; »har det mera än en gång inträffat att skiljeman underlåtit att inställa sig vid sammanträde, hvartill han blifvit enligt § 12 kallad. I detta fall skall» — så lyder tesen — »såvida ej skil-jeaftalet innehåller annan bestämmelse eller skiljemännen blifvit i skiljeaftalet nämnde, skiljeman utses af öfverexekutor i den ort, der part, som påkallat skiljeaftalets tillämpning, har sitt bo och hemvist». — I denna tes förekommer således en ny hypotetisk sats: »så vida icke skiljemännen blifvit i skiljeaftalet nämnde.» Till följd af den plats, som gifvits åt denna hypotetiska sats, må-ste den hänföra sig till alla tre fallen, som omförmälas i hypo-tesen. Men om man jemför denna hypotetiska sats med hvart och ett af fallen i hypotesen, finner man att den icke passar in på andra fall än det första och andra. Att skiljemän icke blifvit i skiljeaftalet nämnda utgör en nödvändig förutsättning för inträf-

fande af nämnda två fall; på det tredje af utskottet inskjutna fallet passar deremot satsen icke alls in; ty ehvad skiljeman är nämnd i skiljeaftalet eller sedermera af part utsedd, kan han ju underlåta att inställa sig vid sammanträde, hvartill han blifvit kallad. Men nu har satsen fått en sådan plats i §:n, att den måste hänföras till alla tre fallen i hypotesen, hvilket ju uppenbart är origtigt.

*Förslag till lag
om skiljemän.
(Forts.)*

Den andra ändringen, som utskottet föreslagit, afser den myndighet, som skall vara kompetent att utse skiljemän. Kongl. Maj:t hade föreslagit, att detta skulle tillkomma »öfverexekutor i den ort der endera parten har sitt bo och hemvist.» Utskottet föreslår, att det skall vara »öfverexekutor i den ort, der part, som påkallat skiljeaftalets tillämpning, har sitt bo och hemvist.» En talare, som i öfrigt bekämpade lagen, yttrade under diskussionen i förmiddags, att fall kunde inträffa, då det vore ganska svårt att afgöra, hvilkendera parten påkallar skiljeaftalets tillämpning, och för min del tror jag, att denna bestämmelse skulle framkalla flera tvister och tvetydigheter än Kongl. Maj:ts förslag. Det är gifvet, att man alltid vet åtminstone hvar endera parten bor, och hvem som der är öfverexekutor, är ju alldeles klart. Man har invändt, att möjligen båda parterna skulle gå hvar till sin öfverexekutor, och att i sådant fall båda öfverexekutorerna skulle komma att utse en tredje skiljeman. Men först och främst är något sådant i allmänhet icke att befara, ty den tredskande parten lär ganska sannolikt icke begära utseende af någon tredje man. Endast den, som vill lojalt bringa skiljeaftalet till stånd, gör en sådan anhållan. Dessutom äro de fall mycket sällsynta, då två tvistande parter bo i olika län. Möjligtvis bor den ena i stad och den andra på landet, och då kan ju inträffa, att två öfverexekutorer skulle kunna påkallas. Jag kan icke finna, att en sådan bestämmelse, som Kongl. Maj:ts proposition innehåller, skulle föranleda större svårigheter och förvecklingar än den bestämmelse, som redan finnes i åtskilliga af mig förut åberopade lagar, hvilka föreskrifva anlåtande af skiljemän, nemligen lagen om flottled, grufvestadgan och lagen angående stenkolsfyndigheter. I alla dessa tre författningar säges, att när de två skiljemännen icke kunna förena sig om den tredje, eger Konungens befallningshafvande eller i stad rätten eller å landet domaren eller också utmätningssmannen i orten utse den tredje skiljemannen. Här finner man således, att lagen till och med medgifver val mellan tre olika myndigheter, som ega utse skiljeman, och då kan jag för min del icke finna, att någon våda kan uppstå, om man, såsom här föreslås, skulle för något enstaka fall lemna fritt val mellan två, nemligen öfverexekutor i den ort, der endera parten bor och har sitt hemvist. Jag tror således, att det vore lämpligt att bibehålla den lydelse af § 9, som Kongl. Maj:t i sitt förslag gifvit åt densamma. Från denna kammare fans ingen ledamot inom utskottet, som egentligen yr-

Förslag till lag
om skiljemän.
(Forts.)

kade på denna förändring. Jag har anledning att antaga, att de, som bekämpade lagen i dess helhet, voro med om denna felaktiga redaktion, då de genom att biträda hvilket ändringsförslag som helst funno ett nytt vapen mot lagförslaget i dess helhet. Men jag tror icke att någon i kammaren skulle vilja uppträda för att faktiskt försvara denna redaktion.

Jag yrkar att kammaren, med afslag å utskottets betänkande, antager Kongl. Maj:ts proposition oförändrad, och när vi komma till 12 §, skall jag yrka att densamma uteslutes.

Herr Statsrådet von Steyern: Jag inskränker mig till att på de af den siste talaren anförda skäl anhålla, att kammaren måtte godkänna den i Kongl. Maj:ts proposition föreslagna lydelse af denna §.

Herr Nordenfelt: Då den förste talaren vid denna § anført, att bland Första Kammarens ledamöter inom lagutskottet ingen mer än han ville antaga lagen, och att vi andra, som icke ville antaga densamma, sökt få den så dålig som möjligt, för att derigenom få hela lagen afslagen, får jag förklara, att detta icke varit förhållandet med mig, utan har jag efter bästa förstånd lojalt sökt bidra dertill, att lagen blefve så riktig som möjligt. Men jag erkänner villigt och gerna, att om ordföranden hade i utskottet framställt de anmärkningar han här gjort, jag deri skulle gifvit honom rätt.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes propositioner, först på godkännande af utskottets förslag till ifrågavarande paragrafs lydelse och sedan derpå att kammaren, med afslag å utskottets förslag, så vidt det skilde sig från motsvarande § utaf Kongl. Maj:ts förslag i ämnet, skulle godkänna § med den lydelse Kongl. Maj:t föreslagit; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

10 och 11 §§.

Godkändes.

12 §.

Herr Bergström: Herr Grefve och Talman! De skäl, på grund af hvilka jag anser kammaren böra utesluta denna af utskottet inskjutna 12 §, äro redan af mig anförda. Det hufvudsakliga skälet är den grundsats, som jag nyss uttalat, att man icke bör gifva några normer derom, huru de utsedde skiljemännen skola gå till väga för att komma till en skiljedom.

Man bör lita på deras loyauté. Lyckas det icke för dem att inom viss tid komma öfverens om dag och tid för sammanträdet, finnes korrektivet mot obehörig tidsutdrägt i 11 §:s bestämmelse att skiljeaftalet förfaller. Om man vill i denna lag upptaga regler för alla möjliga särskilda fall, kommer den att blifva en liten särskild processlag. Då detta icke kan vara lämpligt, yrkar jag att förevarande § må ur lagen utgå.

*Förslag till lag
om skiljemän.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning afslogs ifrågavarande §.

Herr Bergström: Sedan nu den af utskottet inskjutna 12 § blifvit enligt kammarens beslut utesluten, torde kammaren i följd deraf besluta, att 13 och följande §§ i utskottets förslag måtte få samma numrering, som de redan hafva i Kongl. Maj:ts förslag, d. v. s. att utskottets 13 § blir den 12:e, dess 14:e den 13:e, dess 15:e den 14:e, dess 16:e den 15:e, dess 17:e den 16:e, och dess 18:e den 17:e.

På gjord proposition beslöts, att med paragrafernas numrerföljd skulle vidtagas den ändring, som föranleddes af 12 paragrafens uteslutande.

13—18 §§, slutmeningen och rubriken.

Godkändes.

Utskottets hemställan i afseende på 1 punkten.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

2 punkten.

Godkändes.

Föredrogs å nyo och godkändes lagutskottets den 16 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 18, i anledning af väckta motioner om ändringar i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 18 och 20 innevarande juni bordlagda memorial n:o 35, med anledning af erhållen återremiss af en fråga angående de kongl. teatrarne.

Frågasatt upplåtande på arrende af dramatiska teatern.

Herr statsrådet friherre Tamm: Såsom kammaren behagade finna, har statsutskottet här hemställt, att Riksdagen skulle anse, att dess föregående beslut om de kongl. teatern omöjliggjort ett bifall till det af Kongl. Maj:t framställda förslaget om dramatiska teatern utarrendering. Jag förmodar, att utskottet grundar detta sitt förslag derpå att, då Kongl. Maj:t föreslagit att teaterverksamheten skulle fortgå vare sig på båda teatern eller endast å stora teatern, Riksdagen i stället beslutit endast att teaterverksamheten skulle fortgå, utan att nämna något om huruvida den skulle bedrivas å båda teatern eller endast å stora teatern. I Riksdagens beslut förekommer likväl, att utöfver de särskildt uppräknade inkomsterna teaternes öfriga inkomster skulle få användas till teaterverksamhetens uppehållande. Dessa öfriga inkomster bestå af flera poster, deribland »hyror». Således föreställer jag mig också, att hyran eller arrendet af dramatiska teatern skulle af Kongl. Maj:t få användas till teaterverksamhetens uppehållande, då Riksdagen ingalunda föreskrifvit, att denna teaterverksamhet skall fortgå å båda teatern.

Statsutskottet har enligt min förmening icke fullt rätt uppfattat betydelsen af det kontrakt, som genom kongl. finansdepartementet blifvit med ett konsortium upprättadt, då utskottet säger, att detta kontrakt skulle hafva genom Riksdagens fattade beslut förfallit, ty detta kontrakt är uppgjort under förutsättning af Riksdagens bifall. Lemnar icke Riksdagen dertill bifall, bör den också, enligt min åsigt, afslå den gjorda framställningen. Det är tydligt, att åtskilliga af statsutskottets ledamöter funnit det förevarande beslutet icke vara fullt klart, då de dertill föreslagit det tillägg, »att Kongl. Maj:ts framställning om berörda utarrendering således icke vunnit Riksdagens bifall». Mig synes det också, att utskottets beslut icke är fullt tydligt, och jag hemställer till kammaren, att den behagade lemna ett bestämdt svar på den af Kongl. Maj:t gjorda frågan. Om detta svar utfaller med ett afslag eller ett bifall eller en förklaring att Riksdagen öfverlemnar åt Kongl. Maj:t att afgöra frågan — derpå fäster jag mindre vikt. Dock synes det mig, att Riksdagen icke borde afslå den gjorda framställningen, då det är temligen väl ådagalagdt, att utarrenderingen af dramatiska teatern skulle i ekonomiskt afseende medföra fördel för den lyriska scenen, alldenstund i kontraktet är upptaget ett bestämdt belopp, som skulle tillfalla teatern för den lyriska scenens upprätthållande.

De siffror, som i denna fråga blifvit vid åtskilliga tillfällen anförda, hafva icke varit fullt bevisande. På senaste tiden hafva vi sett en uppgift i tidningarne, hvilken uppgift, efter hvad jag tror, äfven varit statsutskottet meddelad, att genom den ifrågasatta utarrenderingen för 15,000 kronor icke skulle vara så lyckligt stäldt i ekonomiskt afseende för teaterverksamheten. Denna uppgift innehåller emellertid, att den stora teatern skulle under

de 3 åren 1883 till 1886 lemnat en förlust af 7,800 kronor i medeltal, hvaremot den dramatiska teatern skulle under samma tid lemnat en vinst af 43,000 kronor om året. Deraf följer, att de kongl. teatrarne sammanlagdt skulle under dessa 3 år lemnat ett årligt öfverskott af inemot 36,000 kronor. Hvert det öfverskottet tagit vägen, är åtminstone för mig alldeles obekant. Om detta icke visar något annat, visar det åtminstone, att den ofvan omförmälda uppgiften är fullkomligt oriktig.

Ifrågasatt upplåtande på arrende af dramatiska teatern.
(Forts.)

Jag hemställer till kammaren, att kammaren måtte bifalla hvad Kongl. Maj:t föreslagit eller åtminstone i hvarje fall lemna ett bestämdt svar på den af Kongl. Maj:t framställda frågan.

Friherre von Essen, Fredrik: Hvad först beträffar frågan, huruvida det skulle vara fördelaktigt eller icke att utarrendera dramatiska teatern, har utskottet kommit till den öfvertygelse, att utarrenderingen icke skulle medföra någon ekonomisk fördel. Det kan gifvas olika meningar om den saken, och herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har nyss anfört, att de siffror, som i detta fall varit tillgängliga, icke voro bevisande. Derom tillåter jag mig icke tvista, ty det kan ju finnas faktorer, i hvilka vi icke fått tillfälle att kasta tillräcklig inblick. Skulle utarrenderingen medföra någon ekonomisk vinst, hvilket jag tillåter mig betvifva, skulle dock denna vinst, enligt min fasta öfvertygelse, blifvit högst obetydlig. Statsutskottet har emellertid varit enigt i att anse utarrenderingen mindre lämplig, dels därför att enligt utskottets mening deraf skulle snarare uppstå förlust än vinst, i jmförelse med att bedrifva teaterverksamheten för statens räkning, dels därför att man derigenom skulle hafva mindre fria händer att ordna teaterverksamheten efter sig företeende omständigheter under den närmaste framtiden. Det är visserligen sant, att utarrenderingen skulle omfatta endast en kortare tid, i det att kontraktet derom skulle kunna upphävas efter ett års uppsägning, men det är antagligt, att det skulle möta större hinder att bryta arrendeaftalet, sedan konsortiet iklädt sig sina förbindelser, liksom det äfven för konsortiet torde blifva svårare och tyngre än att nu låta de preliminära underhandlingarna förfalla. I hvilket fall som helst är teaterfrågan så sväfvande och fordrar en så snar lösning, särskildt hvad nybyggnadsfrågan beträffar, att utskottet ansett det icke vara skäl att för närvarande binda sig.

Kongl. Maj:t har i propositionen begärt få veta, hvad Riksdagen i detta afseende önskar. Statsutskottet har undandragit sig att härfpå lemna ett uttryckligt svar antagligen af det skäl, att många af utskottets ledamöter icke velat binda ansvaret vid sig, utan öfverlemnadt åt Kongl. Maj:t att i ämnet fritt besluta. Men såsom herr statsrådet och chefen för finansdepartementet riktigt anmärkt, innebär ett sådant utlåtande ett maskeradt medgifvande. Utskottet har trots sig kunna komma ifrån saken ge-

Ifrågasatt upp-
låtande på ar-
rende af drama-
tiska teatern.
(Forts.)

nom att i motiveringen använda det uttrycket, som återfinnes i sista stycket å sid. 3 i betänkandet, att Riksdagen »torde vid sådant förhållande icke numera kunna bifalla Kongl. Maj:ts begäran om medgifvande till utarrendering under nästa spelår af den dramatiska teatern». Denna motivering skulle enligt min uppfattning i klämman medföra den slutsats, att Riksdagen icke dertill lemnade sitt bifall, men i stället har utskottet stannat vid att uttala, »att frågan om Riksdagens medgifvande till den dramatiska teaterns utarrendering må anses hafva förfallit». Med fäst afseende vid nyssberörda motivering, torde det därför vara lämpligt att göra det tillägg till klämman, som återfinnes på sid. 5 i betänkandet i vår reservation, så lydande: »och att Kongl. Maj:ts framställning om berörda utarrendering således icke vunnit Riksdagens bifall».

Jag anholder om bifall till denna reservation och hemställer att herr talmannen behagade derom framställa propositionen.

Herr Törneblad: Vid bedömande af den motivering af den kläm, som förekommer i statsutskottets hemställan, torde det vara af vigt att noga fästa sig vid ordalagen dels i Kongl. Maj:ts proposition och dels samt i sammanhang dermed uti Riksdagens beslut, som fattades efter gemensam votering. Kongl. Maj:ts proposition innehåller begäran om Riksdagens medgifvande, »dels att de kongl. teatrarnes verksamhet finge, under spelåret från och med den 1 juli 1887 till den 1 juli 1888, för statens räkning fortgå vare sig å båda teatrarne eller allenast å stora teatern, med rätt för Kongl. Maj:t att under nämnda spelår på arrende upplåta dramatiska teatern», *dels ock* »att den arrendesumma, som till följd af berörda upplåtelse kunde komma att tillflyta statsverket, finge användas som bidrag till uppehållande af den lyriska verksamheten å stora teatern». Hvad nu det sista beträffar, har Riksdagen i sitt beslut derom ingenting talat, såvida man icke kan anse att det är vägradt derigenom att det tillägget gjorts, att »statsmedel utöfver sålunda bestämda anslag icke må för de kongl. teatrarne användas», i hvilket fall det torde förefinnas någon skilnad mellan de kongl. teatrarnes »öfriga inkomster», hvilka såväl af Kongl. Maj:t som af föregående Riksdag och jemväl af statsutskottet förutsättas alltid finnas att utgå till det ifrågavarande ändamålet, samt de särskildt inflytande 15,000 kronor, i afseende å hvilka Riksdagens uttryckliga medgifvande blifvit begärdt till deras användande på föreslaget sätt.

Men om jag icke närmare fäster mig dervid, så ligger dock alldeles tydligt en skilnad i användandet af pluralisformen »de kongl. teatrarne» i Riksdagens beslut, hvilken måste afse båda teatrarne och icke kan hänföras blott till den lyriska verksamheten å kongl. scenen, utan äfven åsyftar den dramatiska.

En annan skilnad ligger deruti, att i Kongl. Maj:ts proposition talas om »för statens räkning».

Jag vill nu icke inlåta mig på den ömtåliga frågan om betydelsen af detta uttryck. Jag vill blott konstatera, att Riksdagens anslag är gifvet för uppehållande af teaterverksamheten under spelåret 1887—1888 att användas »i den mån anslaget å ordinarie stat, Kongl. Maj:ts enskilda bidrag till teatrarne samt teatrarne öfriga inkomster icke förslå till bestridande af utgifterna för ifrågavarande verksamhet».

Det är sålunda med strängt urgerande af ordalagen i Riksdagens beslut, som utskottet kommit till den öfvertygelsen, att härigenom frågan om Riksdagens medgifvande till utarrendering af den dramatiska teatern förfallit och sålunda ej vunnit Riksdagens bifall.

För min del kan jag nemligen icke finna att detta uttryck, »att frågan om Riksdagens medgifvande till den dramatiska teaterns utarrendering må anses hafva förfallit», kan innebära någonting annat, än att ett sådant medgifvande, som af Kongl. Maj:t begärts, icke är af Riksdagen lemnadt. Men då det af reservanterna framställda förslaget nästan ännu tydligare framhåller detta, har jag naturligtvis för min del ej det ringaste att invända mot det tillägget och förenar mig gerna med hvad reservanterna i det fallet föreslagit, men jag ber dock att ytterligare få tillägga, att jag icke alldeles kan vara ense med herr finansministern derutinnan, att statsutskottet skulle på något sätt misskänt betydelsen af kontraktet. Utskottet har ingenting yttrat derom, huru vida kontraktet förfallit eller icke. Utskottet söker blott konstatera, att *Riksdagens medgifvande till dramatiska teaterns utarrendering* har förfallit, hvilket naturligtvis är en högst skiljaktig sak från huruvida *kontraktet* förfallit eller icke, något som sedermera lär komma att visa sig.

Nu synes mig visserligen, att kontraktet har förfallit. Men det är blott *min* enskilda mening, som naturligtvis ingenting gäller. Den åsigt, som *statsutskottet* uttalat, är, att frågan om Riksdagens medgifvande genom det efter gemensam votering fattade beslutet förfallit.

Någon skulle nu visserligen kunna invända, att i sådant fall återremitterandet af frågan om dramatiska teaterns utarrendering icke tjenat till något. Men då svarar jag, att om resultatet af den gemensamma voteringen utfallit *annorlunda*, hade för Riksdagen qvarstått möjligheten att lemna det äskade medgifvandet till den dramatiska teaterns utarrendering, hvarför också återremissen innefattade en möjlighet, som sedermera efter Riksdagens genom gemensam votering fattade beslut icke numera finnes kvar.

Jag har således, som jag nämnt, ingenting emot, att utskottets kläm får det förtydligande, som reservanterna angifvit, men så

Ifrågasatt upplåtande på arrende af dramatiska teatern.
(Forts.)

*Ifrågasatt upp-
lätande på ar-
tende af drama-
tiska teatern.*
(Forts.)

mycket mera att invända mot den åsigt, som helt och hållet vill lemna detta till Kongl. Maj:ts fria bestämmande.

För min del anser jag nemligen icke lämpligt, att Riksdagen på en af Kongl. Maj:t framställd fråga svarar, att dermed må Kongl. Maj:t göra huru Kongl. Maj:t vill, emedan Riksdagen tror sig derigenom kunna fritaga sig från allt ansvar i frågan, ty sådant är helt enkelt det skäl, som ligger bakom. Jag finner det vara att på en omväg lemna medgifvandet. Ty då Kongl. Maj:t begärt Riksdagens medgifvande till dramatiska teaterns utarrendering och säger, att kontrakt derom redan finnes upprättadt, men Riksdagen svarar, att dermed får Kongl. Maj:t göra hur Kongl. Maj:t vill, så är detta i sjelfva verket ingenting annat än ett medgifvande.

Jag gör emellertid icke något yrkande, men vill gerna förena mig med reservanterna, emedan jag anser, att den mening, statsutskottet uttalat, innehåller ungefär densamma, som reservanternas.

Herr Forssell, Otto: Jag vet icke om herrarne erinra sig, att för åtskilliga år sedan förklarades af regeringen i konselj, att dessa båda teatrar, den s. k. kongl. och den dramatiska teatern, skulle från att vara Kongl. Maj:ts särskilda egendom förvandlas till en statens tillhörighet, och mot detta beslut har konstitutionsutskottet icke inlagt någon protest.

Vi äro således bundna af det förhållandet, att detta är en statens egendom; och såsom sådan skall ju denna egendom behandlas lika med hvarje annan statens fasta egendom i Sveriges rike. Jag kan då icke förstå huru den fråga, som af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framstälts om på hvad sätt med denna statsegendom skall förfaras, kan tillbakavisas på sådant sätt, som här förekommit.

Herr finansministern är i sin fulla rätt, då han af Riksdagen begär få veta, om denna egendom skall förvaltas för statens räkning, eller utarrenderas. Derpå måste Riksdagen gifva ett svar. Annorlunda kan jag ej fatta frågan. Det är statsegendom, det skola vi komma i håg, och det är finansministerns rätt att få veta, hvad staten dermed vill göra. Härvid ställer jag mig fullkomligt på hans ståndpunkt. Det vore orimligt att tillbakavisa ett sådant anspråk. Vi måste svara *ja* eller *nej*. Vilja vi utarrenderingen, så svara vi *ja*, hvarom icke, så svaras *nej*.

Vi hafva, såvidt jag förstår, blott dessa båda alternativ och ingenting annat att svara på. Och då förefaller det mig, som om det vore fördelaktigast om vi svarade: det öfverlemna vi åt regeringens eget bepröfvande, huru härmed skall förfaras.

Helst säge jag om regeringens eget förslag om utarrenderingen godkändes, men derom vill jag ej yttra mig, utan öfverlemnar helt och hållet åt Kongl. Maj:t att derom förfoga, och jag yrkar alltså, att Riksdagen ville, med afslag å utskottets hem-

ställan, öfverlemnna åt regeringen att i denna sak handla efter eget godtfinnande.

*Ifrågasatt upp-
lättande på ar-
rende af drama-
tiska teatern.
(Forts.)*

Friherre Klinckowström: Att döma af herr finansministerns senaste yttrande, skulle man kunna tro att han hufvudsakligen fäste sig vid den ekonomiska frågan beträffande den dramatiska teatern. Det kan nu vara mycket bra att den frågan behandlas, men mig synes att dramatiska teatern har en mycket viktigare och större betydelse än att tjena såsom en inkomstkälla för den kongl. operan. Det kan visserligen hända, att åtskilliga vänner af operan tycka mera om musik och balett än dramatiska föreställningar, men jag för min del anser verkligen den dramatiska teatern hafva en mycket djupare och större betydelse för civilisationen och odlingen i landet. Den är en kulturanstalt af den vikt, att dermed ingalunda kan mäta sig den kongl. operan.

Här har af föregående talare blifvit nämndt, att när Kongl. Maj:t begär ett kategoriskt svar af Riksdagen, huruvida Riksdagen bifaller Kongl. Maj:ts förslag om utarrendering af dramatiska teatern och att låta de därför inflytande inkomster bidra till uppehållande af den lyriska scenen, Riksdagen då är nödsakad afgifva ett svar på denna kategoriska fråga. Detta är också min öfvertygelse, och jag finner detta svar mycket bättre formuleradt i den reservation, som blifvit framställd af åtskilliga utaf statsutskottets ledamöter från denna kammare, än i det svar, som här blifvit föreslaget af statsutskottets majoritet.

Det är därför jag för min del ber att få yrka afslag på statsutskottets förslag i denna punkt och bifall till den reservation, som af åtskilliga statsutskottsledamöter i denna kammare blifvit formuleradt.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr greffen och talmannen, att i afseende på förevarande memorial, hvars godkännande icke blifvit af någon ledamot föreslaget, yrkats dels, af friherre *von Essen, Fredrik*, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af greve Sparre m. fl. emot memorialet afgifna reservation, dels ock, af herr *Forssell, Otto*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle öfverlemnna åt Kongl. Maj:t att i fråga om utarrendering under nästa spelår af den dramatiska teatern förfara efter eget godtfinnande.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet i memorialet hemställt, vidare på bifall till friherre von Essens yrkande, ytterligare på antagande af herr Forssells förslag och slutligen å nyo på bifall till friherre von Essens yrkande, hvilken sistnämnda proposition förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

*Utvidgning af
renbetesfjellen i
Jemtlands län.*

Föredrogs å nyo statsutskottets den 18 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande n:r 36, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förvärfvande af mark för utvidgning af renbetesfjellen i Jemtlands län.

Herr Grenholm: Då jag kan tänka att möjligen icke alla af denna kammares ledamöter så särskildt intresserat sig för eller satt sig in i denna, om jag så får säga, lappfråga, ber jag att med några ord få i korthet redogöra för densamma.

Vid 1886 års riksdag, då Kongl. Maj:t till Riksdagen aflät sin proposition om förslag till lag för de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige, tillsattes ett »särskildt utskott» för densammans behandling. Detta förslag omfattade alla de län inom vårt land, der lappar finnas, således Jemtland, Vesterbotten och Norrbotten, och skulle således alla de bestämmelser, lagförslaget innefattade, vara lika gällande för alla dessa län. Då likväl de lokala förhållandena inom dessa äro särdeles olika, enär i Vester- och Norrbotten lapparne icke blott hafva tillräckliga betestrakter sig upplåtna, utan också emellan dem och de bofaste en neutral zon uppdragits, der de kunna mötas utan att komma i konflikt med hvarandra, är detta alldeles icke förhållandet i de jemtländska lappmarkerna, der lapparne hafva alldeles otillräckliga områden för sina hjordar med afseende å deras flyttningar i och för erhållande af renbete. Afvittringen, som för omkring 60 år sedan afslutades inom Jemtland, hade nemligen, af hvad skäl vet jag icke, kanske af oförstånd, beröfvat lapparne ganska stora områden af de trakter, de af ålder och sedvänja varit vane att betrakta såsom sina renbeten. Men icke nog med det. Det utdelades trakter deraf till nybyggen. Denna fördelning af nybyggen skedde så planlöst och utan sammanhang, att en mängd mindre trakter, som utdelades till nybyggena, kastades och inskjötos om hvarandra uti de lapparne fordom tillhöriga trakterna så att, om man nu ser på kartan, jag såsom exempel vill taga, att man tänker sig en stor sjö med en mängd här och der befintliga holmar, och någon särskild neutral zon tilldelades dem icke heller, utan lapparnes betesmarker gräusa omedelbart till nybyggarnes.

Det är naturligt, då så förhåller sig, att lapparne under flyttningarne med sina hjordar måste en och annan gång och emot sin vilja komma i konflikt med nybyggarne och de bofaste.

I denna lags första paragraf bestämmes, att de jemtländska lapparne icke få utan vederbörligt tillstånd af nybyggarne beträda deras trakter. Det är klart att, då dessa nybyggen blifvit så inkastade bland lapparnes betesmarker, de nästan omöjligt kunna undgå att understundom inkomma på dessa nybyggen, och det är just dessa förhållanden, som gifva anledning till de flesta konflikterna, som tyvärr ganska ofta förekomma emellan lapparne och de bofaste i Jemtland. Det händer mången gång,

synnerligast vid vårtiden, innan ännu snön hunnit smälta i fjellen, att renhjordarne, som börjat längta efter färskt gräs och friska beten, alldeles instinktligt och mot lapparnes bestämda vilja drifva ned till de bofaste, till deras egor, samt der förorsaka skada. Detta händer mängen gång, oaktadt lapparne göra sitt bästa för att söka hindra det. Rendjuren förorsaka då på nybyggarnes egor rätt betydlig skada, och lapparne få därför stånda ersättning. Jag hörde för ett par år sedan omtalas, att en enda lapp i sådan skadeersättning fått utbetala ända till 700 kr. Detta är ju för en lapp ganska kämbart.

När nu icke det utskott, som behandlade denna sak, kunde eller ville göra något särskildt undantag för Jemtland eller stifta någon särskild lag för denna provins, så anförde friherre Ericson och jag, hvilka då voro med i utskottet, reservation emot det beslut, hvartill utskottets majoritet kommit. Vi ansågo nemligen alldeles tydligt, att, om icke någon hjälp eller något korrektiv kunde beredas, denna ständiga strid emellan lapparne och nybyggarne alltjemt skulle fortgå. Vi anhöllo därför i vår reservation, att Kongl. Maj:t icke *då* skulle stadfästa denna lag för Jemtland, utan att Riksdagen skulle ingå till Kongl. Maj:t med anhållan att Kongl. Maj:t ville göra en utredning, huruvida icke inom de jemtländska skattefjellen skulle kunna finnas tillräckligt med skog att afverka och försälja för att sedermera för sålunda inflytande medel kunna genom köp eller expropriation eller på annat lämpligt sätt återvinna till lapparne delar af den mark, som blifvit dessa frantagen. Såsom bekant fastställes icke heller lagen att gälla för Jemtland förr än med 1889 års början, och Kongl. Maj:t befallde dess befallningshafvande i Jemtlands län att gå i författning om en sådan utredning, hvilket ock skedde. Tillika uppdrogs åt särskilda af Kongl. Maj:t utsedde kommitterade att efter noggranna undersökningar inkomma till Kongl. Maj:t med förslag i ämnet. Äfven domänstyrelsen, som blifvit anbefald afgifva utlåtande, ansåg att en sådan reglering borde ganska väl, med iakttagande af vissa utaf styrelsen föreskrifna vilkor, kunna låta sig göra. Domänstyrelsen har för åtskilliga år sedan, jag tror 1885, låtit göra en undersökning beträffande skogsförhållandena i de jemtländska fjelltrakterna, och då befans det, att öfver 820,000 träd voro fullmogna och färdiga att afverkas.

Jag tror att, om Konungens befallningshafvande i länet finge befallning att så småningom efter sig företeende omständigheter åstadkomma sådana köp, hvarom här är fråga, man skulle kunna för der befintlig skog bekomma ganska betydliga summor, för hvilka så småningom, icke på en gång, skulle kunna återköpas de marker, som genom afvittringen blifvit lapparne beröfvade, och sålunda på detta sätt utvidga renbetestrakterna för lapparne i Jemtland.

Det är på dessa skäl jag tager mig friheten hos kammaren

*Utvidgning af
renbetesfjellen i
Jemtlands län.
(Forts.)*

*Utvidgning af
renbetesfjellen i
Jemtlands län.
(Forts.)*

vördsamt anhålla, att den ville bifalla Kongl. Maj:ts föreliggande förslag, som såväl domänstyrelsen som statsutskottet tillstyrkt. Jag är öfvertygad om att endast på detta sätt kunna de nu beklagligen ofta förekommande striderna mellan lapparne i Jemtland och de bofaste förekommas. Detta är det enda sätt, hvarpå denna sak kan regleras, och helt säkert skulle, om på detta sätt en behöflig utvidgning af renbetesfjellen i Jemtland komme till stånd, dessa obehagliga strider till båtnad för båda parterna snart alldeles upphöra. Jag anhåller om bifall.

Herr Montgomery-Cederhielm: Då den föregående talaren endast yrkat bifall till utskottets förslag, så har jag just icke mycket att tillägga. Jag vill endast nämna, att hela den föreliggande frågan uppkommit deraf, att vid afvittringen i Jemtlands län man gått något hårdt till väga mot lapparne och frångått dem kanske mer mark än i de andra norrländska länen. Denna kongl. proposition afser att afhjälpa detta förhållande och att, genom att sälja skog, i stället förvärfva mark, som kunde läggas ut till renbetesfjellen. Detta har varit föremål för noggranna och vidlyftiga undersökningar samt har blifvit tillstyrkt från alla håll och äfven af den siste ärade talaren, som har mera kännedom i denna fråga än de fleste i kammaren. Jag vill inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, och utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo och bifölls statsutskottets den 18 och 20 innevarande juni bordlagda utlåtande n:r 37, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplösning af det nu bestående rättsförhållandet mellan kronan och Sala bergslag, m. m.

Föredrogs å nyo och godkändes sammansatta stats- och bankoutskottets den 18 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande n:r 1, med anledning af väckta motioner i fråga om tilläggsstadgande till instruktionerna för Riksdagens revisorer af statsverket, riksbanken och riksgäldskontoret.

Föredrogs å nyo sammansatta stats- och bankoutskottets den 18 och 20 innevarande juni bordlagda utlåtande n:r 2, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition i fråga om ändringar i förordningen angående en postsparbank för riket den 22 juni 1883.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att utlåntandet skulle punktvis företagas till afgörande, dervid utskottets hemställan skulle förekomma, efter det lagtexten blifvit genomgången.

Ändringar i förordningen angående en postsparbank för riket.

2 och 10 §§.

Godkändes.

Utskottets hemställan.

Herr Roos, Wilhelm: Vid den tid, då det komitébetänkande afgafs, som i hufvudsaklig mån lagts till grund för postsparbanksförordningen, funnos hypoteksbankens 4 procent obligationer att tillgå till ett pris af $93\frac{1}{2}$ procent.

Sedermera har efter hand värdet af dessa och med dem jemförliga obligationer stigit, så att för närvarande priset å 4 procent obligationerna uppgår till $100\frac{1}{2}$ procent, under det att för $4\frac{1}{2}$ procent obligationer betalas $104\frac{1}{2}$ procent.

Då postsparbanken, för förräntande af sina tillgångar, är inskränkt till inköp af statens och hypoteksbankens obligationer, och till insättare i postsparbanken skall utbetalas en ränta af 3,6 procent, har emellan in- och utlåningsräntan uppstått ett missförhållande, som påkallar snar rättelse, helst anledning ej lär saknas för det antagande, att priset å hypoteksbankens, likasom å statens, obligationer skall komma att än ytterligare stegras.

Till häfvande af nämnda missförhållande har Kongl. Maj:t föreslagit utvidgande af det område, till hvilket postsparbanken är hänvisad vid förräntandet af bankens tillgångar.

I stället för en sådan åtgärd förordar sammansatta utskottet en nedsättning i inlåningsräntan.

Utskottet anser nemligen, att för den enskilde insättaren är i de flesta fall räntan af föga betydelse.

Det är en åsigt, som jag icke kan dela.

Af postförvaltare, liksom af poststationsföreståndare, med hvilka jag under mina embetsresor samtalat i ämnet, har jag gång på gång hört yttras att, om å en del orter postsparbanken endast föga anlitas och om insatta medel inom kort tid och till betydliga belopp uttagas, sådant i väsentligaste mån har sin grund deri, att i enskilda sparbanker erhålles en så betydligt högre ränta. Man har till och med anfört exempel på att minderårige, hvilka i postsparbanken haft inrestående 1 å 2 kr., uttagit dessa medel och insatt dem i enskild sparbank; allt med afseende å den betydliga skilnaden i ränta.

Man skall måhända invända att — om blott folket sparar

Ändring i förordningen angående en postsparbank för riket.
(Forts.)

— kan det vara temligen likgiltigt, om besparingarna insätts i den ena eller andra banken, förutsatt att banken är fullt säker.

Och det kan nog i allmänhet anses riktigt.

Men i samma mån som, genom olämpliga räntebestämmelser, postsparbankens existens undergräfvades, minskas äfven efter hand tillfällena till insättande af sparmedel.

Och det lider intet tvifvel, att ju mer dessa tillfällen inskränkas, desto mer minskas också det kapital, som afsättes till en sparpenning för framtiden.

Men så stor är ej i vårt land hågen för sparsamhet, att skäl förefinnes förlama verksamheten hos en inrättning, som är egnad att främja denna sparsamhet.

Med afseende å hvad som anförts om inlåningsröntans belopp, ber jag få äran fästa uppmärksamheten derå att ofta, antagligen i de allra flesta fall, röntan i sjelfva verket ej utgår med fulla 3,6 procent, då, enligt 7 § af postsparbanksförordningen, »ränta å insatta medel godtgöres endast för hel månad och beräknas från och med månaden näst efter den, då insättningen egt rum, till den månad, då medlen få lyftas.»

Det är en bestämmelse, som tillkommit för att så mycket som möjligt förenkla den vidlyftiga räkenskapen, men hvilken verkar derhän att, om exempelvis medel blifvit insatta den 2 januari och lyftas den 30 mars, för dessa medel utbetalas endast en månads ränta.

Med anledning af hvad utskottet yttrar derom att postsparbanken »bör egå anseende för att vara orubbligt säker» — ett yttrande, hvori jag ber att få till alla delar instämma, tillåter jag mig anmärka att, då postsparbanksrörelsen bedrifves genom statens försorg, all önskelig trygghet måste erkännas vara insättaren beredd.

Äfven om icke genom 1 § af postsparsparbanksförordningen statens garanti för insättningarna blifvit beviljad, skulle nemligen staten lika så litet kunnat undandraga sig att ersätta förlust af postsparsparbanksmedel, som staten kan undgå ersätta medel, som gått förlorade medan de befunno sig i postverkets vård.

Och då jag erinrar derom, att de medel, som befordras genom postverket, uppgått för ett enda år — året 1886 — till 786 millioner kronor, så inser nogsammt en hvar, huru ringa den risk är, som postsparbanken kan ådraga statsverket, i jämförelse med den ansvarighet, som penningeförsändningen genom posterna medför.

Och skulle mot förmodan någon gång postverket behöfva anlitas för betäckande af en tillfällig postsparsparbankens förlust, så skall — om blott icke medlens förräntande, utan tvingande nödvändighet, försvåras — detta förskott, liksom förskotten till förvaltningskostnadernas bestridande, kunna i sinom tid, såsom en

gång fallet var med ett vida större förskott till postverket, till fullo återgäldas.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre Åkerhielm: Då jag deltagit i det utskottets arbete, som nu föreligger till kammarens granskning, ber jag få i korthet erinra om hvad utskottet i sitt utlåtande anför. Hvad som jag tror varit för utskottets samtliga ledamöter, liksom det varit för mig, bestämmande, är i främsta rummet den särskilda art af bankverksamhet, postsparbanken drifver; det är dess karakter af postsparbank, sådan vi tänkt oss den, till hvilken jag i första rummet tagit hänsyn. Vidare förefaller det mig, att när, så nyligen tillbaka som för fyra riksdagar sedan, man beslutit införande i detta land af den för oss nya institutionen, man handlat klokt och väl, då man noga sett sig för och afvägt hvilka säkerheter denna bank borde tillåtas innehafva. Man stannade då vid att föreskrifva, att statens papper och de dermed närmast jemförliga, allmänna hypoteksbankens, hvars stora kredit och anseende i utlandet dertill berättigade, skulle vara de enda, i hvilka insättarne i postsparbanken skulle genom bankens förmynderskap få sina medel placerade, de enda, som banken skulle få mottaga.

Det är mig motbjudande att så kort tid efter institutionens inrättande göra några ändringar i de viktigaste och hufvudsakligaste föreskrifterna vid postsparbankens upprättande. Det är visserligen sant att, på sätt den förste ärade talaren nämnde, obligationerna, statens och allmänna hypoteksbankens, likasom andra värdepapper stigit i pris, men det står dock i min tanke fullkomligt fast, att postsparbanken har till uppgift att bereda den del af svenska folket, som minst förstår att bedöma och pröfva arten af värdepapper, en fullgod säkerhet för sina, låt vara för banken små, men för dem dock betydliga insatser. Ingen lärer väl kunna eller vilja påstå, att ju skillnaden mellan de säkerhetspapper, som vid bankens stiftande helt nyligen ansågos vara de enda lämpliga, och kommunala obligationer eller skuldebref, icke är ringa. Visserligen har postsparbankens styrelse föreslagit, att Kongl. Maj:ts särskilda pröfning skulle mellankomma vid afgörandet af hvilka kommunala förskrifningar eller obligationer banken skulle få använda, men af statsrådsprotokollet synes, att den föredragande rådgifvaren icke velat tillstyrka något dylikt. Visserligen hafva fullmäktige i riksbanken ännu i dag till uppgift att åt postsparbanken köpa värdepapper, men fullmäktige hafva i sammanhang med den föreslagna förändringen afböjt att dermed fortfarande hafva bestyr. Det skulle nu blifva postsparbankens styrelse, som skulle bedöma dessa kommunala lånepapper och pröfva i hvarje fall, huruvida deras säkerhet mer eller mindre skiljer sig från statens eller allmänna hypoteksbankens. Det

Ändringar i förordningen angående en post-sparbank för riket.
(Forts.)

har förefallit mig egendomligt nog, att hvarken vid Konungens rådsbord eller hos fullmäktige denna pröfning skulle komma att förläggas, utan att den skulle förflyttas till postsparbankens styrelse. Detta har synt mig vara ett ytterligare skäl att anse det icke vara så brådtom med hela reformen. Jag vet väl, att i postsparbankens styrelse deltaga en af riksgäldskontorets och en af riksbankens fullmäktige, så att der finnes sakkunskap nog att bedöma hvarje särskildt fall, och jag betvivlar icke att all möda skall lemnas ospard att åt postsparbanken förvärfva sådana säkerhetspapper, som närmast kunna jämföras med dem, som vid bankens inrättande tillätos; men det är väl icke fullt afgjort, att så komme att gå. Det kan ju hända att så icke blir förhållandet, och att postsparbanken skulle komma att göra någon förlust; i hvarje fall skulle den lätt nog göra en förlust, som jag ber herrarne uppmärksamma, nemligen en förlust på *kurs* vid *realiserandet* af papper. Jag föreställer mig att sådana papper, hvarom vi nu tala, kunna komma att fluktuera i kurs och falla i kurs raskare och bestämdt farligare än statens och allmänna hypoteksbankens. Endast och allenast ett sådant förhållande skulle kunna verka derhän, att man finge intryck af, att postsparbankens säkerhet, den trygghet, banken nu erbjuder och framdeles borde erbjuda, dock vore med hänsyn till den ändrade tillåtelsen angående värdepappersinköpet något rubbad. I fråga om en så vigtig och så ny institution som denna bjuder det mig emot att ställa så till, att det kan finnas ens en skugga af misstanke att den skulle kunna gå till mötes ett eller annat pris- eller kursfall, som kunnat undvikas. Jag har därför icke kunnat bättre förstå än att, då den ränta, postsparbanken för närvarande lemna, utgör 3,6 procent, detta förhållande tarvas att taga med i räkningen och öfvervägas. Mig förefaller denna räntegodtgörelse under nuvarande penningeförhållanden ingalunda otillfredsställande. Räntan har ju i allmänhet nedgått. Jag tror att många bland oss veta huru svårt det är att få utlåna penningar till den ränta, man för icke länge sedan kunde få sig betingad. Det är åtminstone min erfarenhet. Det är i alla händelser gifvet, att man först bör se till, huruvida icke en utlåningsränta af 3,6 procent, jämförd med räntan i allmänhet för närvarande, är så pass hög, att den Kongl. Maj:t medgifna rätt att nedsätta denna ränta tidsenligt nu skulle komma under ompröfning, i stället för att redan på fjerdte året af bankens tillvaro ändra de grunder, på hvilka banken så nyligen blifvit af Konungen och riksbanken stiftad. Det är, enligt mitt förmenande, gifvet och klart att man, såvida min uppfattning är riktig, både ur bankens synpunkt och ur synpunkten af den omsorg, som man är skyldig insättarne i banken, och då inga olägenheter kunna uppkomma af ett uppskof, gör klokast i att icke förr än en räntenedsättning för insättarne pröfvats bifalla Kongl. Maj:ts förslag. Utskottet har i sin uppfatt-

ning varit enhälligt, och jag anhåller att få, till dess jag hört bättre skäl deremot, yrka bifall till utskottets hemställan.

Ändringar i förordningen angående en postsparbank för riket.
(Forts.)

Herr statsrådet friherre Tamm: Det är naturligen särdeles ange- nämt att erfaras, att det sammansatta utskottet och dess ordförande i första rummet gjort till sin uppgift att bevara postsparbankens säkerhet, så att icke något tvifvel må kunna förefinnas derom, att postsparbanken skulle vara i tillfälle att under alla förhållanden fullgöra sina till allmänheten åtagna förbindelser, och jag begagnar detta tillfälle att uttala regeringens tacksamhet därför. Men då utskottet ansett att de säkerheter, som af Kongl. Maj:t föreslagits, icke skulle innebära en för alla förhållanden gifven trygghet, så tillåter jag mig i det afseendet vara af något olika åsigt. Hvar skulle man kunna finna en säkerhet, som vore mera otvifvelaktig än den, som ligger i de utaf kommuner utfärdade förbindelserna? Det beror dervid icke på hvars och ens förmåga att fullgöra sina förbindelser, det beror icke på de konjunkturen, under hvilka enskilda personer eller korporationer verka. För hvarje fall, som en kommun skall utbetala en annuitet, kan beloppet deraf på kommunens skattskyldige medlemmar uttaxeras. En sådan rättighet att utlåna en postsparbanks medel är gifven i de flesta länder, som inrättat en sådan bank. Vi hafva vid inrättandet af vår postsparbank tagit exempel från andra länder i andra hänseenden, och det torde icke innebära någon fara att göra det äfven i detta fall. Det är sant, att den tid icke är aflägsen, då Riksdagen beslöt inrättandet af en postsparbank, men under den korta tid, som sedan dess förflutit, hafva dock stora förändringar inträffat. Jag gifver utskottet fullkomligt rätt deruti, att sedan den tiden räntan i allmänhet sjunkit och att, då vid postsparbankens inrättande sparbankerna i allmänhet lemnade en högst betydligt högre ränta än de göra nu, så har postsparbanken fortfarande skyldighet att erlägga samma räntefot som vid dess inrättande. Förändringarna i afseende å räntefoten hafva också inneburit förändringar med afseende å obligationernas kurs. Den ärade ordföranden i det sammansatta utskottet nämnde nyss, att han icke ansåg lämpligt, att postsparbanken möjligen skulle kunna utsättas för åtminstone den förlust, som skulle uppstå derigenom att en kursförändring skulle inträffa till följd deraf att icke kommunernas obligationer kunde vid behof försäljas al pari. Detta är en möjlighet, men deremot är det en säkerhet, att inköp af obligationer nu skulle medföra för postsparbanken en förlust, d. v. s. den skulle få betala statens och hypoteksbankens obligationer efter en kurs, som öfverstiger pari. Således skulle postsparbankens medel användas att betala denna kurs, och vid en blifvande utlottning af dessa obligationer skulle ersättning därför icke komma postsparbanken till godo. Man har sagt att säkerheten är

Ändringar i för-
ordningen an-
gående en post-
sparbank för
riket.
(Forts.)

för insättarne hufvudsaken. Jag går in på det; men att det skulle vara likgiltigt om räntan är högre eller lägre, tror jag icke. Jag tror också att på de i allmänhet små beloppen räntan icke spelar någon stor roll, när väl insättningen blifvit verkställd, men den spelar deremot en ganska stor roll med afseende på personens benägenhet att sätta in medel i postsparbanken. Jag föreställer mig också att, då räntan i allmänhet torde beräknas per månad, en nedsättning af den till 3,6 procent bestämda räntan skulle göras temligen stor, för att icke en uträkning af dess månatligen utgående belopp skulle blifva allt för besvärlig. En ränta af 3,6 för år gör 3 per mille för månad, och således kan jag knappt tänka mig, att en nedsättning af räntan, utan att uträkningen per månad skulle allt för mycket försvåras, skulle stanna förrän möjligen vid 2,4 procent för år, hvilket skulle blifva 2 per mille för månad eller möjligen vid 3 proc. för år, motsvarande 2 1/2 per mille för månad.

Då utskottet vidare talar om att det skulle vara lämpligare att nu nedsätta räntan än att genom konstlade medel söka hålla den vid makt, vill jag hemställa, om det kan anses för konstlade medel att söka för postsparbanken möjliggöra att såsom säkerhet för dess utestående skuld begagna kommunernas obligationslån eller att till en tredjedel af det belopp postsparbanken icke behöfver för sina tillfälliga behof lemna lån till kommuner, der dessa fått Kongl. Maj:ts tillstånd att upptaga lånen. Det förefaller mig vid öfvervägande af dessa skäl icke vara den minsta risk att bifalla hvad Kongl. Maj:t här föreslagit, och ehuru jag ytterligare är utskottet tacksam för de tillstyrkanden, utskottet i andra delar af den Kongl. propositionen gjort, tillåter jag mig hemställa och, såsom ledamot af kammaren, yrka att kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition äfven i den nu behandlade punkten.

Herr Leffler: Herr grefve och talman, mine herrar! Efter den fullständiga utredning af frågan, som redan lemnats af ett par föregående talare, kunde det måhända vara onödigt, att jag nu uppträdde, och jag skall ej heller upptaga herrarnes tid mer än några ögonblick.

Det är särskildt påpekadt af den ärade ordföranden i utskottet, att postsparbanken i enlighet med hela sin karakter borde lemna mycket låg ränta; hufvudsaken vore nemligen icke att insättarne finge hög ränta, utan att de skulle hafva absolut säkerhet för sina penningar. Ja, hvad säkerheten beträffar, kan den icke gerna vara större för insättarne än den, som redan finnes och fortfarande skulle finnas, nemligen den, att postsparbanken arbetar under statens garanti. Hvad åter angår räntans höjd, så är det tyvärr ett faktum, att förhållandena här i Sverige icke äro alldeles desamma som i de flesta andra europiska länder. Insättarne i utlandets postsparbanker hafva i allmänhet visat sig

ganska litet fråga efter räntans höjd, då de kunnat nöja sig med ända ned till 2 à 2½ procent årlig ränta. Men här i Sverige har allmänheten blifvit så bortskämd med de höga räntorna äfven för penningar, som kunna återfås vid anfordran, att till och med den, som ej har mer än några få kronor att sätta in, frågar efter räntefoten. Det har postsparbanken redan många gånger fått erfara.

Under sådana omständigheter är det min öfvertygelse, att en nedsättning af räntan skulle vara detsamma som att från postsparbanken afhålla så godt som alla andra insättare än skolbarn, som göra insättning genom sparmärken. Detta slags insättningar äro dock så dyra för postsparbanken, att om den uteslutande skulle komma att syssla med sådana, skulle omkostnaderna icke komma att stå i något rimligt förhållande till omfattningen af postsparbankens verksamhet. Således, om Riksdagen afslår hvad postsparbanksstyrelsen nu begärt, innebär detta verkligen, så framt Riksdagen vill, att postsparbanken ändå skall fortfara med sin verksamhet, att Riksdagen förklarar sig ej fråga efter, att postsparbanken under en lång följd af år måste gå med betydlig förlust.

Det har yttrats angående den föreslagna öfverflyttningen af omsorgen om medlens placering från fullmäktige i riksbanken till postsparbankens styrelse, att det ej är säkert att alltid tillräcklig sakkunskap skulle finnas i denna styrelse. (Friherre *Åkerhielm*: Nej!) Det är möjligt, att jag missuppfattat den ärade talarens yttrande. Jag ber dock i alla händelser få säga, att det ej kan vara någon fara med denna öfverflyttning, då i styrelsen alltid skall finnas förutom postverkets chef en ledamot utsedd af fullmäktige i riksbanken och en af fullmäktige i riksgäldskontoret. Det måste således antagas, att der också alltid skall finnas sakkunskap nog, i synnerhet som det ju icke gäller annat än att välja mellan sådana kommuners obligationer eller utlåning till sådana kommuner, om hvilka Kongl. Maj:t redan pröfvat, huruvida de kunna anses solventa.

På de skäl, som blifvit anförda såväl i Kongl. Maj:ts proposition som här i kammaren, ber jag få yrka afslag på utskottets betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Skulle emellertid herr Dahns reservation hafva större utsigt att vinna Riksdagens bifall, skulle jag ej hafva något deremot, ty onekligen skulle äfven den, åtminstone under några år framåt, kunna afhjälpa de svårigheter, under hvilka postsparbanken för närvarande arbetar.

Herr Tamm, Hugo: Om jag ej allt för mycket misstager mig i denna fråga, så bestämdes, när postsparbanken inrättades, att den skulle ställas alldeles fristående för sig, endast arbetande under postverket. För mig synes det nu, att äfven om man ej

Ändringar i förordningen angående en postsparbank för riket.
(Forts.)

Ändringar i förordningen angående en post-sparbank för riket.
(Forts.)

fäster sig vid säkerheten för insättarne, det dock är ett faktum, att de kommunala lånen i allmänhet icke utgå vid uppsägning, utan äro ställda på längre tids amortering, och att således, om en mera allmän uppsägning på postsparbanksmedel inträffade, statens medel finge användas för att möta denna efterfrågan; föga bankmessig förefaller en sådan olikhet uti utlånings- och inlånings-tiden af medlen.

Emellertid är det ingalunda detta, som varit för mig bestämmande, utan det är det sträfvande, som tydligen här ligger under, att upprätthålla räntan så hög som möjligt, och dervid har gjorts en jämförelse med sparbanksräntan. Jag är ej någon vän af dessa höga räntor, som, det vågar jag påstå, inom sparbankerna på ett konstladt sätt upprätthållas. Detta åstadkommes nemligen genom att sparbankerna låna ut på hög ränta mot ofta relativt osäkra papper. De af herrarne, som varit med i sparbanker, känna nog till denna sträfvan att skaffa så mycket penningar som möjligt, och detta sker genom hög inlåningsränta för att drifva en lokal lånerörelse, och då emottagas för hjälpsamhetens skull ofta säkerheter, som sannerligen ej äro mycket stora och goda. Då nu sparbankerna hafva mellan två och tre hundra millioner kronors kapital, är det gifvet, att denna sparbankernas lånerörelse skall vara en bland de stora och viktiga faktorer, som bidraga till att räntan i vårt land hålles högre än jag anser den kunna behöfva vara. Att få statens sparbanksrörelse att följa med på denna väg synes mig ej något högt mål att sträfva efter, utan tyckes det mig, att man i en sådan rörelse i stället bör låta räntan bestämmas af hvad för statens egna papper kan erhållas.

En annan sak vill jag äfven framhålla. Hur skall det väl vara möjligt, att någonsin en svensk obligation skall kunna stanna inom landet, då sparbanker och andra sådana institutioner tvingas upp på sådana räntor, att obligationerna nödvändigt skola gå ut ur landet? Hur skall det ock vara möjligt, att allmänhetens besparingar skola kunna läggas i våra egna statspapper, när på sådant sätt räntorna drifvas upp? Det kan ej ske, när nu staten sjelf anser räntan på sina egna obligationer för låg för att deruti placera sina egna sparmedel.

Dessa skäl, jemte de af utskottets ordförande anförda, hafva föranledt mig att sluta mig till det af utskottet afgifna betänkande.

Herr Samzelius: I egenskap af ledamot i postsparbankens styrelse har jag deltagit i den framställning, som föranledt Kongl. Maj:ts proposition i detta ämne, och detta må vara min ursäkt för att begära ordet i förevarande, utan tvifvel ytterst viktiga fråga.

Jag ber att få i minnet återkalla anledningen till postsparbankens inrättande, nemligen att uppmuntra till sparsamhet, en dygd, som ej är så ofta förekommande hos oss som hos andra

nationer. När nu staten vidtagit denna åtgärd att inrätta en sådan sparanstalt, var det naturligtvis ej för att bereda sig någon direkt förmån, utan för att uppmuntra till en dygd, som ur nationalekonomisk synpunkt måste anses lika viktig, vare sig man är frihandlare eller protektionist. Detta torde motiveras deraf att i hvarje hushållningssystem ingår det receptet, att man måste arbeta och spara, ty tullar kunna ej ensamt hjälpa, utan arbetsamhet och sparsamhet äro de förnämsta i hvilket system som helst. Sparsamheten åter uppmuntras ej, om ej tillfälle gifves att lätt få sina medel placerade och få någon afkomst af dem. Andra länder hafva i det afseendet gjort ganska mycket och till och med underkastat sig betydliga uppoffringar. Jag vill påpeka, att t. ex. franska staten sålunda placerar sparade medel till betydligt högre ränta, än hvad den i allmänhet betalar. Man anser der sparsamhetens uppmuntrande för ett så viktigt statsintresse, att staten för dess ernående icke bör sky några uppoffringar. Det är nemligen af stor vikt att göra den kroppsarbetande delen af befolkningen till kapitalister, åtminstone i någon mån, ty derigenom göres den mera samhällsbevarande än genom något annat medel. Så snart en arbetare fått en egen sparbanksbok, går han icke på folkmöten vid Lill-Jans och begär upphäfvande af den enskilda eganderätten.

Jag ber vidare att få erinra, att postsparbankens vara eller icke-vara beror på utgången af den framställning, som nu gjorts. Det är visserligen ganska ledsamt att efter endast fyra års verksamhet behöfva begära ändring i postsparbankens reglemente, men sällan är dock något alldeles fullfärdigt från början, utan det är först efter en tids tillämpning man kommer under fund med bristfälligheterna, och måste dessa då afhjelpas. Vi hafva sett, hurusom riksbankens styrelse sällan låter något år förgå utan att någon mindre ändring i bankens reglemente äskas. Der få sålunda ej fyra år förflyta mellan hvarje ifrågasättande af ändring, utan det sker nästan hvarje år, och om de, som utarbetade förslag till reglemente för postsparbanken, icke kunde inse, att penningaräntan skulle falla så mycket, som den gjort, är det ganska ursäktligt.

När det föreslogs, att inläningsräntan skulle beräknas till 3,6 procent, utgick man från den förutsättningen, att man i allmänhet skulle kunna köpa allmänna hypoteksbankens 4½ procent obligationer till pari. Man skulle då hafva en mariginal af nära en procent till förvaltningskostnaderna, hvilka äro ganska dryga, icke därför att tjänstemännen äro mycket högt aflönade — mestadels användas qvinliga biträden — utan därför att de äro så många. Under tiden har nu ett prisfall å penningen skett eller rättare har kursen på dessa obligationer stigit, så att man nu nästan icke kan köpa statens obligationer ens till något pris och hypoteksbankens endast till mycket högt pris; ofta nog får man

Ändringar i förordningen angående en postsparbank för riket.
(Forts.)

Ändringar i förordningen an-
gående en post-
sparbank för
riket.
(Forts.)

betala 101 procent och derutöfver för hypoteksbankens fyra-procent-obligationer. Det kan ej löna sig att drifva postsparbanksrörelse under sådana förhållanden, då skilnaden mellan in- och utlåningsräntan är så ringa och man tillika måste taga i betraktande, att en del af medlen måste hållas på löpande räkning för att möta utbetalningar och att för dessa ej kan beräknas mer än 2 procent, samt det dessutom är svårt att ens till något pris kunna skaffa erforderliga obligationer. Hypoteksbanken har visserligen visat sig särdeles tillmötesgående mot oss och sålt till oss, när luckan för öfrigt varit stängd. Vi skulle dock under närvarande förhållanden ej kunnat reda oss, om vi ej tillfälligtvis kommit öfver obligationer, som måste realiseras för postfonden, hvilken inestår i statskontoret, och statskontoret var tillmötesgående mot postsparbanken. Men snart skall äfven denna utväg vara stängd och då återstår ej annat än att antingen nedsätta räntan eller också insätta medlen mot en mycket låg ränta i riksbanken. Jag kan ej föreställa mig att, när Riksdagen visat ett så stort intresse för denna institution vid dess stiftande, Riksdagen nu skulle draga sig för att bevilja hvad som är nödvändigt för dess fortfarande bestånd.

Man säger, att man ju kan nedsätta inlåningsräntan och nedgå till 3 procent. Men ett sådant steg skulle utan tvifvel vara detsamma, som att ej några vidare medel komme att insättas i postsparbanken, då enskilda sparbanker, som ju dock bereda, om ej alltid tillfyllestgörande, i alla fall något så när god säkerhet, betala 5 till 5½ procent. Det vore hjertlost mot dessa små kapitalister att fordra, att de skola insätta sina besparingar mot 3 procent ränta; dermed äro de ej nöjda, utan söka få åtminstone 4 à 5 procent, hvilket ju *vi* kunna betinga oss mot temligen god säkerhet.

Här har af den ärade ordföranden i utskottet uttalats betänkligheter med afseende på den säkerhet, hvilken kommunernas förbindelser i allmänhet erbjuda. Jag är honom tacksam för denna omtanke om insättarnes säkerhet, men denna torde dock i hvarje fall vara obestridlig, ty staten garanterar insättarne återbetalningen, och så länge staten kan fullgöra sina förbindelser, torde insättarne under alla förhållanden hafva full säkerhet att utfå sitt, postsparbanken må göra hvilka förluster som helst.

Hvad beträffar den mindre säkerhet som kommunernas obligationer skulle erbjuda, ber jag om ursäkt att jag i det fallet är af olika mening med utskottets ärade ordförande. Jag tror nemligen, att kommunernas obligationer under vissa förhållanden äro bättre än hypoteksbankens, då de speciella hypotek, som ligga till grund för dessa senare, kunna vara underkastade en värdeförminskning, ty fastigheterna må falla hur mycket som helst och hypoteksbanken till och med förlora sitt lån, på den nyegaren kan man likaväl uttaxera hur mycket som behöfs för att

fylla kommunens förbindelser. Under alla förhållanden skall kommunen kunna fullgöra sina förbindelser, under förutsättning att ej hela kommunen står på hufvudet. Jag tycker därför att kommunernas förbindelser, om man väljer något större kommuner, erbjuda en temligen obestriddlig säkerhet. Skulle man t. ex. inköpa Stockholms stads obligationer, som ofta äro tillgängliga, tror jag man icke riskerar särdeles mycket, enär denna kommun, ehuru visserligen högt skuldsatt, dock har tillgångar, som i fullt mått motsvara dess skulder.

Det har blifvit framhållet, att Kongl. Maj:t ju skall lemna sitt medgifvande till kommunernas skuldsättning. Detta innefattar — det medgifver jag villigt — ej någon absolut säkerhet för att obligationen eller skuldsedeln under alla förhållanden är fullt trygg, men den styrelse, som har detta arbete att placera penningarne sig hänvisadt, måste väl hädanefter som hittills förfara försigtigt.

Jag kan ej heller finna, att det ligger minsta fara i att detta bestyr tages från fullmäktige i riksbanken. De hafva i verklig heten icke hittills befattat sig så mycket dermed, ty postsparbankens styrelse, som gjort sig stor omsorg att få obligationerna till billigt pris, har vid inköp inkommit med förslag till bankofullmäktige, och dessa förslag hafva städse följts. Faktiskt hafva sålunda ej inköpen skett genom riksbanken, utan genom postsparbankens styrelse. När nu i denna styrelse sitta en ledamot, utsedd bland fullmäktige i riksbanken och en bland fullmäktige i riksgäldskontoret, samt dessa ledamöter dessutom äro föremål får årliga omval, så att misstag på person ej kan blifva så farligt, gissar jag, att den nuvarande sammansättningen är fullt betryggande, i synnerhet som man har i sina händer befogenhet att när som helst få en förändring till det bättre.

Jag vill ock nämna, att i denna styrelse liksom i riksgäldskontoret tillgår alltid så, att om någon enda styrelseledamot hyser någon tvekan att mottaga en eller annan säkerhet, så af grannlagenhet anställas ej någon votering, utan får frågan förfalla.

Här har nämnts, att denna postsparbankens nya befogenhet skulle bidraga till att upprätthålla en naturligt hög ränta. Jag ber att få erinra om att detta ej kan vara förhållandet, ty det är ej fråga om att få detta medgifvande för att kunna höja den nuvarande inlåningsräntan, 3,6 procent, som är ganska måttlig, jemförd med hvad sparbankerna betala, utan för att göra möjligt, att man skall *fortfarande* kunna utbetala så pass hög ränta, och det kan väl ej sägas bidraga till att höja penningräntan i allmänhet.

Jag önskar lika varmt som den föregående talaren, att kapitalbildningen här i landet måtte blifva så stark, att vi ej behöfva vända oss till utlandet, när vi skola placera våra obligationer, men för detta mål måste man börja lära sparsamhet hos den

*Ändringar i förordningen an-
gående en post-
sparbank för
riket.*
(Forts.)

Ändringar i förordningen an-
gående en post-
sparbank för
riket.
(Forts.)

lägsta delen af befolkningen, ty det är dock endast mängden af dessa små kapitalister, som kan föra oss dit.

I Frankrike t. ex. finnes knappast någon arbetare, som icke har en statsobligation, och i Paris har mängden arbetare en obligation, som är utgifven af staden. Jag samtalade just i Paris med flere personer härom, och det ansågs vara särdeles nyttigt för arbetarne att hafva dylika obligationer. Det ansågs vara nyttigt äfven i det hänseendet, att då de hade dessa obligationer, tillhörande staden, var tryggheten så mycket större, då de sjelfva voro intresserade uti att staden egde bestånd. I stort kan man tänka sig ungefär detsamma. De, som hafva insatta medel i statskassor eller t. ex. i postsparbanker, äro ju intresserade af statens bestånd. Detta är en ytterst vigtig sak att tänka på.

Här har af utskottets ärade ordförande blifvit framhållet, att ett prisfall kunde inträffa på kommunernas obligationer. Det ligger naturligtvis inom möjlighetens område, att ett sådant förhållande kan ega rum, men då inträffar också ett prisfall på andra obligationer, hvilka anses vara af bättre beskaffenhet, såsom statens och hypoteksbankens, och jag tror nästan att statens obligationer i vissa fall äro mer känsliga för prisfall än kommunernas. Staten kan nemligen vara beroende af åtskilligt annat, hvaraf kommunerna äro mindre berörda. Är det, t. ex., fråga om krig och fred, — det förra har lyckligtvis icke på länge förekommit hos oss, men vi kunna alltid tänka att blifva invecklade deruti — så verka de politiska förhållandena nu i första rummet på statens obligationer och i andra rummet på hypoteksbankens och kommunernas. Jag kan icke heller föreställa mig att, om ett tillfälligt prisfall inträffar, postsparbanken skulle nödgas realisera sina obligationer, ty alltid har man en reservfond att under sådana omständigheter tillgå. Dessutom finnas andra utvägar, som en klok styrelse skulle kunna begagna, nemligen att hypotisera dessa obligationer, och bankofullmäktige hafva i det fallet försäkrat, att de skola vara synnerligen tillmötesgående. Om ett tillfälligt lån vore behöfligt emot säkerhet af obligationer, kommer riksbanken utan tvifvel att gå postsparbanken till mötes, likasom riksbankens styrelse hittills alltid varit synnerligen tillmötesgående emot postsparbanken; särskildt ber jag få påpeka, att äfven hypoteksbankens styrelse varit synnerligen välvilligt stämd mot denna inrättning.

De skäl, som i utskottets utlåtande blifvit anförda, synas mig icke vara af den beskaffenhet, att de borde föranleda till ett afslag å Kongl. Maj:ts proposition. De äro verkligen icke hållna annat än i allmänna satser, såsom att postsparbankens säkerheter böra bestå »endast af första klassens värdepapper». Detta är endast ett sätt att tala. Jag anser att till första klassens värdepapper kan räknas en god kommunalobligation likaväl som en hypoteksbanksobligation, och man ser af noteringarne på fondbörserna, att skillnaden i pris icke är stor. Bankirerna hafva ju

förmåga att bedöma, hvad som kan anses höra till första klassens och hvad till andra klassens värdepapper, hvad som eger full säkerhet och hvad som kan anses dubiöst, och då de taga dessa kommunalobligationer, synes det mig, att det förhållandet talar för att dessa papper innebära full säkerhet.

Jag skulle icke så länge hafva upptagit kammarens tid, om jag icke hyste ett så varmt intresse för denna nya inrättnings framgång. Det skulle därför vara med stor ledsnad jag såge ett afslag på en framställning, som enligt mitt förmenande icke innebär den ringaste fara för staten, men som skulle befordra sparsamhet i landet och framgång åt en inrättning, som bör vara oss alla dyrbar, i synnerhet för dem, som tala om, att vi icke böra skuldsätta oss till utlandet. Vilja vi samla i hop något inom landet, måste vi uppsuga det i små poster.

Jag anhåller vördsamt om proposition på bifall till Kongl. Maj:ts framställning.

Friherre Åkerhielm: Jag anhåller om kammarens ynnestfulla öfverseende, att jag ännu en gång vågat taga till ordet i denna fråga. Sådant strider för visso mot min vana, och jag skulle icke hafva gjort det, om jag icke ansett mig skyldig att rätta ett misstag, som en föregående talare begått, i det han citerade mina ord så, att jag skulle hafva yttrat något tvifvel om, huruvida den skicklighet, den duglighet och de förutsättningar, under hvilka postsparbanksstyrelsen hittills arbetat, skulle åt densamma framgent kunna bevaras. Jag anförde tvärtom, såsom kammaren torde erinra sig, att i denna styrelse sitter en fullmäktig uti riksbanken och en fullmäktig uti riksgäldskontoret.

Härmed skulle jag hafva stannat, om icke en senare talare, liksom mången gång förut, nu uppträdt med en värme och en utförlighet, sådan, att jag beklagar, att jag hvarken i det förra eller det senare fallet kan eller vill följa honom. Den fråga, som nu föreligger, är en högst enkel och obetydlig fråga, hvilken icke alls behöfver uppelda våra sinnen, och i afseende hvarå vi icke behöfva tala om vår större eller mindre erfarenhet, om kursförhållanden eller noteringar, hvilka röja våra större eller mindre insigter i det ena eller andra fallet, utan frågan reducerar sig till, att då för några riksdagar tillbaka den ärade talaren och jag sutto i det sammansatta utskott, just detsamma, hvars betänkande jag försvarat och hvilket utskott framlade det förslag till postsparbank, som man nu efter blott fyra år, just från den ärade talarens sida, finner otillfredsställande och vill ändra, och det då ifrågasattes, att den art af säkerhetspapper, hvarom här nu är fråga, skulle få uppköpas af postsparbanken, men det sammansatta utskottet satte sig deremot, kom Riksdagen, då postsparbanken inrättades, icke att lyssna till hvad som *nu* anses vara riktigt klokt och välförstådt. Jag står fortfarande kvar på min

Ändringar i förordningen angående en postsparbank för riket.
(Forts.)

Ändringar i förordningen angående en postsparbank för riket.
(Forts.)

gamla ståndpunkt, den kalla kritikens, och kan icke bättre begripa, än att det i detta ögonblick ännu icke kan vara skäl att denna så nyligen inrättade institutions grunder redan nu förändras. Man bör icke förskräckas öfver, att räntan för insättarne i denna bank måste i någon mån nedsättas, och derest, såsom herr Samzelius erinrade, det är staten, som står bakom och som får bära ränteförlusten, blir det ju ock hos oss förhållandet, såsom, enligt hvad han upplyste, i utlandet egt rum, att man af intresse för postsparbanken gerna låter staten vidkännas några uppoffringar för densamma. Då är det också bättre att vi förfara på detta utländska sätt. Då blir det bättre att inlåningsräntan icke vidhålles vid 3,6 %, utan fast hellre, såsom vi under det vänliga anförandet från statsrådsbanken nyss hörde, antydas stanna vid att gå ned till en ränta, låt vara af 3 %, innan ändring i föreskriften om värdepapperens beskaffenhet medgifves. Kan postsparbanken, utan förlust, erbjuda sina insättare en ränta af 3 %, så envisas jag att vara i den tro, att denna ränta står i lämplig proportion till den öfriga räntefoten i Sverige. Det kan ju hända att räntefoten kan komma att stiga, men i alla händelser är en sådan räntefot för närvarande fullt lämplig att erbjuda, för så vidt staten vill komma emellan med en statsinstitution, postsparbanken, som bereder säkerhet för insättarne. Det är väl icke meningen att bereda någon *vinst* åt dessa insättare, utan endast *säkerhet* för de insatta medlen? Och då är det gifvet, att räntan icke kan vara högre än hvad förvaltningen af dessa medel under olika tidsförhållanden kan lemna; eljest befarar jag, att det varit litet för hastigt, som postsparbanken inrättats.

För min del är jag därför af den mening och kan icke bättre förstå, än att det vore försigtigast att icke för närvarande göra några ändringar i postsparbankens grundvilkor och föreskrifter för inköp af värdepapper. Skulle det sedermera visa sig, att den fortfarande nedgående räntefoten i allmänna marknaden påkallar en ytterligare nedsättning eller förändring äfven för postsparbankens insättare, skall jag vara den första att lyssna till de framställningar, som då komma att göras i fråga om värdepappersinköpet. Jag tror därför att utskottet handlat riktigt, som det gjort, och anhåller fortfarande om bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde friherre *Klinckowström*.

Herr Leffler: Herr grefve och talman! På samma gång jag medgifver, att jag möjligen misstagit mig i afseende å ordförändrens i sammansatta utskottet yttrande om sakkunskapen i postsparbankens styrelse, ber jag att få upptaga några yttranden af en talare på upplandsbanken. Han ordade bland annat om den onaturligt höga ränta, som genom postsparbanken skulle upprätthållas. Häremot vill jag erinra, att det för postsparbanken

är fastställt ett maximum af endast 1,000 kronor för hvarje insättare, hvarigenom möjligheten är afklippat att för större belopp få högre ränta än i bankerna. Bemedlade personer gå nog icke till postsparbanken för att få för smärre belopp någon procent mer än räntan på upp- och afskrifningsräkning. Härtill är äfven att märka, att postsparbanksmedlen icke äro betalbara vid anfordran, utan för de minsta beloppen är respittiden tio dagar och innan belopp utöfver 500 kronor utfås, kan det till och med dröja hela tre månader. Således är det en väsentlig skilnad mellan insättning i postsparbanken och upp- och afskrifningsräkning i bankerna. Vidare ber jag få påpeka, att en så enorm skilnad, som råder mellan postsparbanken och våra enskilda sparbanker i fråga om inlåningsräntan, finnes knappast i utlandet. I England t. ex., der postsparbanken betalar knappast $2\frac{1}{2}$ proc., få de enskilda sparbankerna icke gifva mer än $2\frac{3}{4}$ proc. ränta; här i Sverige är denna skilnad deremot ofta $1\frac{1}{2}$ till 2 procent. Jag hade gerna velat undvika att tala om de enskilda sparbankerna. Men ett yttrande af talaren på upplandsbanken föranleder mig att framhålla betydelsen af vår postsparbank äfven af det skäl, att det fins åtminstone en och annan enskild sparbank, som näppeligen erbjuder full säkerhet åt sina insättare, och då är det godt, att dessa små insättare kunna finna en anstalt, åt hvilken de med fullkomlig trygghet kunna anförtro sina små tillgångar.

Man har äfven invändt mot Kongl. Maj:ts proposition, att de lån, som kommunerna upptaga, icke äro betalbara vid anfordran utan ofta först efter lång tid. Det är sant. Men deremot vill jag erinra, att dessa lån under inga omständigheter af postsparbankens styrelse skulle kunna beviljas till mer än en tredjedel af postsparbankens medel, och den erfarenheten i andra länder har hittills icke kunnat jäfvas, att postsparbankens medel kunna till största delen anses såsom stående placering, ty äfven under de mest ogynsamma ekonomiska tider blir det alltid något mer insättning än uttagning, så att hela det inestående beloppet stiger år från år. Således torde det icke vara den ringaste risk att binda en tredjedel af dessa medel i stående placeringar.

Jag yrkar fortfarande bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr greffen och talmannen, att beträffande hvad Kongl. Maj:t föreslagit i fråga om förändrad lydelse af 18 och 22 §§ uti förordningen angående en postsparbank för riket yrkats dels bifall till utskottets afstyrkande hemställan, dels ock, af herr *Roos, Wilhelm*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle godkänna Kongl. Maj:ts förslag i denna del.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till det af herr *Roos* framställda yrkandet vara med öfvervägande ja besvarad.

Ändringar i förordningen angående en postsparbank för riket.
(Forts.)

Utskottets hemställan i öfrigt förklarades besvarad genom kammarens förut fattade beslut.

Ifrågasatt borttagande af lastpenningarne.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 18 och 20 i denna månad bordlagda betänkande n:o 6, i anledning af väckt motion om borttagande af lastpenningarne.

Herr Peyron: Å den lidande och betryekta sjöfartsnäringens vägnar beklagar jag, att bevillningsutskottet icke ansett sig böra bifalla den motion, som utskottet i föreliggande betänkande behandlat, och hvilken afsåg lastpenningarnes upphörande. Det kan naturligtvis icke falla mig in att yrka någon ändring i detta utskottets beslut, hvilket blifvit enhälligt fattadt, så mycket mindre som detta beslut afser en enskild motion. Deremot skulle jag vilja tillåta mig att göra några anmärkningar i afseende å utskottets motivering, som jag, för min del, icke kan på något vis biträda. Utskottet medgifver, och det har vid flera tillfällen framhållits, att denna skatt å sjelfva medlen för samfärdseln är i högsta grad olämplig och borde utan tvifvel tagas bort, för så vidt det kan bevisas, att densamma drabbar rederierna.

Detta förmenar utskottet likväl icke vara fallet, utan anser denna skatt drabba i sista hand den fraktade varan. Detta vågar jag bestrida, ty det är gifvet, att denna skatt icke drabbar någon annan än skeppsredaren. Utskottet säger visserligen att lastpenningarne ingå såsom en konstant faktor uti alla rederiers fraktkalkyler och att således, om denna skatt afskaffades, deraf icke skulle blifva någon annan följd än att frakterna sänktes. Ett dylikt påstående bevisar endast att utskottet icke känner till de verkliga sakförhållandena. Det vore ingen nöd för skeppsredare, om de kunde vid fraktsluts uppgörande betinga sig frakter efter kalkyler, som de anse sig böra uppgöra. Men sådant är icke möjligt; de måste underkasta sig de allmänna fraktsatser, hvilka äro gällande på verldsmarknaden och betingas uteslutande af den större eller mindre tillgång och efterfrågan på fartyg. Skulle, enligt utskottets förmenande, lastpenningarnes borttagande endast ha till följd att frakterna sänktes med ungefär lika stort belopp, ja, då vore allt skäl att bibehålla afgiften, ty i dylikt fall förlorade staten en inkomst utan ringaste fördel för rederinäringen; men jag vågar, för min del, påstå att meranämnda skatt är en utgift, som minskar frakternas nettoinkomst för rederierna. Jag har endast velat nämna detta, då jag ansett detta betänkande icke böra med tystnad förbigås; men jag har icke något yrkande att göra.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Jag måste bestrida rigtigheten af de beräkningar, som bevillningsutskottet här har gjort. Utskottet

har för åren 1881—1885 beräknat dräktigheten af samtliga afgångna och ankomna fartyg till 41,155,175 tons, och af de svenska till 15,180,091 tons samt påstår, att af de svenska fartygen icke gäldas mer än 36,9 procent af lastpenningarne. Utskottet anser nemligen, att, då den lindring i afgiften, som i vissa fall medgifves fartygen, är lika för svenska och utländska fartyg, deraf icke torde följa någon afsevärd ändring i procenttalet. Men denna beräkning är felaktig.

Ifrågasatt borttagande af lastpenningarne.
(Forts.)

Såsom herrarne finna på första sidan uti nu föredragna betänkande, består denna lindring deruti, att, om ett fartyg under loppet af ett kalenderår gör flera resor mellan Sverige och utrikes ort, erläggas dessa lastpenningar för *utgåendet* allenast första resan, men icke de följande och vid *förnyadt inkommande* endast när fartyget innehar last samt deraf lossar en större eller mindre del. Om man nu ser på utskottets uppgifter, så finner man, att, som sagdt, sammanlagda tontalet af in- och utgående fartyg åren 1881—1885 utgjorde 41,155,175 tons, och att lastpenningarne under dessa fem år uppgingo till 2,913,091 kronor. Men efter 14 öre pr ton, hvarmed lastpenningarne under nämnda tid utgingo, skulle dessa naturligtvis göra 14 gånger 41,155,175 eller närmare 6 millioner kronor. Beräknas detta efter 10 öre pr ton, så gör det 4,115,517 kronor. Men lastpenningarne hafva endast uppgått till 2,913,091 kronor, hvilket gör en minskning på 1,202,426 kronor. Läger man härtill ytterligare de 4 öre, hvarmed dessutom denna afgift utgick under nämnda femårsperiod, så blir minskningen 2,848,633 kronor eller ungefär densamma som det belopp, hvarmed lastpenningarne verkligen ingått. Hufvudsakligaste orsaken till denna minskning är att fartyg, som blott i barlast inkommit, efter första resan icke betalat några lastpenningar. Af dessa i barlast inkomna fartyg utgjorde under dessa fem år de svenska en sammanlagd dräktighet af 2,660,418 tons, men de utländska 8,711,903 tons, således mer än tre gånger så mycket. Följaktligen har det varit 23 procent svenska och 77 procent utländska af de i barlast inkomna fartyg, för hvilka afgiften icke blifvit erlagd. Å andra sidan hafva af de med last inkomna fartygen de svenska utgjort en dräktighet om tillsammans 4,945,096 tons och de utländska 4,816,493 tons, eller, uttryckt i procenttal, utgjorde de svenska fartygen 51 procent och de utländska 49 procent. När således af de med last inkommande fartygen, hvilka betala afgiften, de svenska till tontalet öfverstigit de utländska, men knappast utgjort tredjedelen af i barlast inkomna, så är det klart, att den beräkning, som utskottet gjort, måste vara felaktig. Dessa stora utländska fartyg, som komma in för att hemta trävaror från Sverige, betala ingen afgift mer än första resan, då deremot de svenska fartyg, som komma in med last, tillsammans hafva större tontal än de utländska och följaktligen äro de, som till största delen få betala lastpenningarne, i det att, enligt nyss nämnda be-

Ifrågasatt borttagande af lastpenningarne.
(Forts.)

räkning, af hela beloppet influtna lastpenningar under åren 1881—1885 icke 36,9 procent, såsom utskottet uppgifvit, utan minst 50 procent drabbar de svenska fartygen, eller mer än 200,000 kronor om året, hvilket, för en så betryckt näringsgren, som sjöfarten för närvarande är, ingalunda må anses sasom en småsak. Också kunna redarne icke annat än känna det bittert att nödgas bära en dylik särskild skatt. Utskottet påstår det vara utredt och bevisadt, att denna skatt icke drabbar redarne, emedan den är en tullafgift och således ytterst drabbar den fraktade varan. Så borde förhållandet vara, men osviktig är regeln visst icke. Dock kan jag icke dela den siste talarens åsigt, att denna afgift bestämdt och under alla förhållanden drabbar redaren. Under goda tider och gynsamma konjunkture har han nemligen icke någon kännning af den, emedan den då ingår i fraktomkostnaderna. Men under tider af betryck för sjöfarten, då drabbar den med all säkerhet redaren. En fabriksidkare eller bruksegare kan under dåliga år inskränka sin rörelse och likväl behålla både förvaltare och folk. Men en redare kan icke låta sitt fartyg gå med någon dylik inskränkning för att underhålla sitt folk. Ty vill han behålla sin befälhafvare, till hvilken han hyser förtroende, och gifva besättningen arbete, måste han sätta fartyget i gång, och har han satt det i gång, blir hans förlust större i den mån arbetet blir mindre, och till de utgifter han då måste underkasta sig höra äfven lastpenningarne. Dem kan han icke minska. Men hvarför skall han underkasta sig allt detta? Dels anser han för en fördel att behålla ett befäl, som eger hans förtroende, dels tager dessutom ett fartyg skada, om det lägges upp, hvarigenom han jemväl förlorar hela räntan på fartyget. Om han på sin sjöfart förtjenar en eller två procent, så är det visserligen en minskning i förlusten, men dock en förlust han lider i jämförelse med hvarje annan näringsgren, t. ex. förräntning af kapitalet. Man måste medgifva, att en industri, som arbetar med en eller två procents förtjenst, gör en årlig förlust, och härtill äro verkliga de svenske skeppsredarne tvungne. Vilja de försöka att komma ifrån hela affären och sälja sina fartyg, skall detta ruinera dem. Under sådana olyckliga förhållanden äro dessa lastpenningar en ganska orättvis och olämplig skatt, som just drabbar redarne, när tiderna för dem äro sämst. I goda tider deremot anser jag, såsom jag förut nämnt, att denna skatt icke träffar dem, ty de kunne då betinga sig så höga frakter, att de få full ersättning för denna afgift, hvilken under sådana förhållanden mera får karakteren af en tullafgift, såsom utskottet anser den vara. Det kan verkligen icke behövas en grundlig revision af vår tullagstiftning för att finna, huruvida dessa lastpenningar, som pr kilogram af deras vikt drabba alla varor lika, de må vara mycket eller intet värda, icke belagda med någon tull alls eller ock åsatta hög tull, äro att anse såsom lämpliga eller icke.

Vill man nu för ledning af sitt omdöme härom undersöka hvilka *importerade* varor äro de tyngsta och således betala största delen af denna afgift, så finna vi, att t. ex. artikeln jernvägs-skenor haft en sammanlagd vikt af 34 millioner kilogram, oljekakor 19 millioner, oraffineradt socker 27 millioner, gödnings-ämnen 34 millioner, stenkol 19 millioner, kaffe 15 millioner kilo-gram; och af de *exporterade* varorna hafre 233 millioner, stång-jern 177 millioner, tackjern 47 millioner, jernmalm 25 millioner, trämassa 16 millioner, tändstickor 14 millioner kilogram o. s. v. Hvad trävaror angår, är denna artikel i de statistiska uppgifterna beräknad i kubikmeter, hvarför jag nu icke kan meddela någon uppgift om dess vikt. Men när man finner, att de inkommande fartygen under de ofvan nämnda fem åren haft en dräktighet inalles af 13 millioner tons och deraf de, som inkommit med last, 5 millioner tons, så kunna herrarne förstå, att sannolika vigten af trävarorna, för hvilkas hemtande de barlastade fartygen i regeln inkommit, är minst lika stor och kanske dubbelt så stor som de andra tillsammans. Äfven om man nu anser att denna är en tullafgift, som utgår för alla varor lika och synnerligast drabbar de tunga varorna, som vanligen utgöras af våra exporterade och importerade råämnena, så äro de således ganska betungande för svensk industri, men för närvarande är dock tyvärr säkert, att den drabbar skeppsredarne och är en högst olämplig beskattning, hvarför jag icke kan annat än önska, att den så snart som möjligt måtte afskaffas. Men det tjenar till ingenting att derom nu göra något yrkande.

*Ifrågasatt bort-
tagande af last-
penningarne.*
(Forts.)

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, och utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo och bifölls bevillningsutskottets den 18 och 20 innevarande juni bordlagda betänkande n:o 7, angående väckt förslag om ändring i de föreskrifna villkoren för tidningars och tidskrifters postbefordran.

Föredrogs å nyo och godkändes lagutskottets den 18 och 20 i denna månad bordlagda memorial och utlåtanden:

n:o 19, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående det i utskottets utlåtande n:o 13 framlagda förslag till förordning angående ändrad lydelse af §§ 11 och 59 i förordningen om kom-munalstyrelse på landet den 21 mars 1862;

n:o 20, i anledning af väckt motion om ändringar i lego-stadgan den 23 november 1833; samt

n:o 21, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande bestämmelser angående uppbörden af församlings afgifter till presterskapet m. m.

Justerades nio protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle sättas främst de under denna dag första gången bordlagda ärendena och sist de utlåtanden, som denna dag bordlagts andra gången.

Kammaren åtskildes kl. 9,43 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Torsdagen den 23 Juni.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollet för den 16 i denna månad.

Anmälades och bordlades:

bevillningsutskottets betänkande n:o 9, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 3, rörande förändrad lydelse af åtskilliga paragrafer i kongl. förordningen angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden af den 29 maj 1874, äfvensom öfver väckt motion om uppsägning af den i förenämnda förordning innefattade öfverenskommelse; samt

Första Kammarens tillfälliga utskotts betänkande n:o 7, öfver väckt fråga om införande i helsovårdsstadgan för riket af en bestämmelse derom, att myndig qvinna skulle kunna inväljas i helsovårdsstyrelse.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande under gårdagen bordlagda ärenden, nemligen: konstitutionsutskottets utlåtande n:o 7, statsutskottets utlåtanden n:is 39—46, bevillningsutskottets betänkande n:o 8, sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande n:o 1 äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6.

Herr *Bergström* yttrade:

Herr grefve och talman! Med afseende å föredragningen af de ärenden, som skola förekomma vid nästa sammanträde, tillåter jag mig föreslå en sådan ordning, att på föredragningslistan uppföres först konstitutionsutskottets betänkande n:o 6, i anledning af motioner rörande ändring i §§ 13 och 15 riksdagsordningen, derefter bevillningsutskottets betänkande n:o 8, angående villkoren för tillverkning af bränvin, dernäst bevillnings- och lagutskottets betänkande n:o 1, rörande vissa delar af Kongl. Maj:ts proposition angående villkoren för tillverkning af bränvin, samt

derefter lagutskottets betänkande n:o 22, angående ändrade bestämmelser rörande varors kringförande till försäljning. Med afseende på konstitutionsutskottets betänkande n:o 7, angående ändring i § 13 riksdagsordningen, tager jag mig friheten att enligt fleres önskan hemställa, att detta ärende icke måtte förekomma förrän vid det sammanträde, som antagligen kommer att hållas tisdagen i nästa vecka.

På särskilda propositioner beslöts, att konstitutionsutskottets utlåtande n:o 7 skulle uppföras på föredragningslistan till det sammanträde, som sannolikt komme att hållas nästa tisdag, äfvensom att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle sättas främst de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, näst derefter konstitutionsutskottets utlåtande n:o 6, bevillningsutskottets betänkande n:o 8, sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande n:o 1 och lagutskottets utlåtande n:o 22 i nu nämnd ordning samt sist öfriga ärenden, som denna dag bordlagts andra gången.

Kammaren åtskildes kl. 3,17 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.